

گامی به سوی فرهنگ و حقوق شهروندی

مؤلف:

روح‌اله روح‌الهی (سپهر)

(مدرس دانشگاه)

سر شناسه: روح الهی، روح اله، ۱۳۶۵-  
عنوان و نام پدید آور: گامی به سوی فرهنگ و حقوق شهروندی / مولف: روح اله روح الهی ( سپهر )  
مشخصات نشر: سمیرم : سام آرام، ۱۳۹۵  
مشخصات ظاهری: ۱۶۶ ص  
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۸۴۴-۶۸-۹  
150000 ریال

وضعیت فهرست نویسی: فیا

موضوع: حقوق مدنی - ایران

موضوع: Civil rights - Iran

موضوع: حقوق مدنی -- جنبه های مذهبی -- اسلام

موضوع: Civil rights - Religious aspects - Islam

موضوع: شهروندان

موضوع: Civics

موضوع: شهروندان ایرانی

موضوع: Civics, Iranian

رده بندی کنگره: ۳۹۸-۵۴۲ / KMH 500

رده بندی دیویی: ۳۴۶.۱۵۵

شماره کتاب شناسی ملی: ۴۱۰۹۴۰۰

## سندنامه کتاب

❖ نام کتاب: گامی به سوی فرهنگ و حقوق شهروندی

❖ مولف: روح اله روح الهی ( سپهر )

❖ نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۵

❖ تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

❖ ناشر: انتشارات سام آرام

❖ قیمت: ۱۵۰۰۰۰ ریال

کلیه ی حقوق برای مولف محفوظ است

|     |                                                                          |
|-----|--------------------------------------------------------------------------|
| ۶   | پیشگفتار                                                                 |
| ۱۰  | فصل اول: « کلیات و تعاریف »                                              |
|     | فصل دوم: « تلاش های انجام شده توسط دولت جمهوری اسلامی ایران برای فرهنگ و |
| ۲۰  | حقوق شهروندی »                                                           |
| ۸۶  | فصل سوم: « فعالیت مردم نهاد در حوزه ی فرهنگ و حقوق شهروندی »             |
| ۱۰۳ | فصل چهارم: « مباحث های بهبود فرهنگ و روابط شهروندی »                     |
| ۱۴۶ | فصل پنجم: « معرفی منتخب حالات مهم درباره ی بعضی از حقوق شهروندی »        |
| ۱۶۰ | فهرست منابع و مآخذ                                                       |

## پیشگفتار

فرهنگ شهروندی، ریشه در تاریخ هزاران ساله ی بشر دارد. اقدامات پیامبران فرهنگی فعالیت فرهنگی انسانی و به تعبیر اصطلاحی، «شهروندی» بوده است. در عصر کنونی با توجه به افزایش ارتباطات و تکنولوژی، اهمیت و تأثیر فرهنگ شهروندی چندین برابر شده است.

در ایران رایج است که بار در سال ۱۳۸۳، واژه ی «حقوق شهروندی»، در بخشنامه ای از سوی آیت الله سید محمود هاشمی شاهرودی (رئیس وقت قوه قضاییه) بکار برده شد.

در یک تعریف کلی «شهروندی موقعیتی است اجتماعی و انسانی که افراد جامعه بابرخورداری از حقوق و پذیرش تکالیف درقبال حکومت، انتظارات متقابلی را از دولت برای احقاق حقوق خود به ویژه در بُعد خدمات دارند»<sup>۱</sup> به عبارت دیگر: «حقوق شهروندی هئیه الهی و جزو حقوق ذاتی و فطری انسان هاست. از صفات انسانی محسوب می شود، کسی نمی تواند هدیه کند، غیرقابل انتقال است، تقسیم ناپذیر است، عناصر انسانی و ملزوم یکدیگر هستند، جهانی است؛ زیرا حق مسلم هر عضو خانواده بشر است و هر فرد در هر مکانی که باشد و از هر رنگ، نژاد، جنس، زبان، مذهب که باشد

۱ - هاشمی شاهرودی، سید محمود، بخشنامه شماره ۸۳/۱/۲۰-۱/۸۳/۷۱۶ به مراجع قضایی، انضامی و اطلاعاتی کشور در خصوص حقوق شهروندی

۲ - کلیاتی راجع به حقوق شهروندی، اداره صیانت از حقوق شهروندی - وزارت کشور تهیه کننده: احمد دسمالجهان، ص ۴

استحقاق برخورداری از آن را دارد، حقوق شهروندی منبعث از تعالیم اسلام می باشد؛ این مفاهیم امروزه جهانی شده و ارزش معنوی پیدا کرده است.<sup>۱</sup> برای نهادینه کردن فرهنگ و حقوق شهروندی نیاز دو فعالیت وجود دارد: نخست: فعالیت دولتی فرهنگ و حقوق شهروندی؛ اگر دولت ها واقعا به دنبال برقراری فرهنگ و حقوق شهروندی باشند بخشی از مساله حل شده است. به نظر می رسد که با توجه به صدور بخشنامه «حقوق شهروندی» از سوی رئیس سابق قوه قضائیه و نیز تصویب قطعنامه پیشنهادی دولت جمهوری اسلامی ایران درباره ی حقوق شهروندی در مجمع عمومی سازمان ملل<sup>۲</sup> و همچنین ارائه ی پیش نویس منشور حقوق شهروندی توسط دولت یازدهم این عزم تاحدود به خود آمده است. دوم: فعالیت غیر دولتی فرهنگ شهروندی: که به با توجه به تقسیم می گردد: اول: فعالیت مردمی فرهنگ شهروندی: مردم نیز باید خودتار فرهنگ و حقوق شهروندی باشند. با توسعه ی ngo ها (سازمان های مردم نهاد) این عزم تاحدودی در مردم ایران به وجود آمده است. در کتاب حاضر به هر دو مساله پرداخته شده است. اگر هر چه دولت بر حقوق شهروندی اصرار بورزد ولی عموم مردم، ندانند که فرهنگ و حقوق شهروندی چیست و نیز خود مانع دست اندر کار فعالیت های داوطلبانه فرهنگ شهروندی نباشد؛ این احتمال زیاده می شود که این مساله ی مهم در آینده مورد غفلت واقع شود. توجه به این نکته بسیار حایز اهمیت است که بخشی از پیشرفت و ثمر دهی حوزه ی فرهنگ شهروندی به فعالیت های داوطلبانه و مردم نهادی تعلق دارد که نیاز های فرهنگی خود را عمیقاً با قرار داشتن در بطن جامعه درک کرده و احتیاجات مربوط به این حوزه را با تمام وجود لمس میکنند و دقیقاً به نیاز خویش و اطرافیان، اعم از

<sup>۱</sup> - حسن نژاد، رستم، مقاله ی حقوق شهروندی چیست؟

<sup>۲</sup> h p://vista.ir/ar cle/279488

<sup>۳</sup> - با موضوع جهان عاری از خشونت و مبارزه با افراطی گری

خانواده، اقوام، دوستان و... واقف هستند. دوم: فعالیت سازمان های غیردولتی در ترویج فرهنگ شهروندی:

به عنوان مثال سازمان یونسکو و فرهنگسراهای شهرداری ها نقش مفیدی در بحث فرهنگ شهروندی ایفا می کنند.

باید اذعان داشت که خود مردم هر جامعه و فعالان عمومی حوزه فرهنگ با تشخیص دقیق نیاز های فرهنگی ویژه جامعه مربوط با خود، نخستین و شاید بهترین پیش سازان و متولیان این عرصه می باشند.

در این استناد پژوهشگران و اندیشمندان یک جامعه باید با پیشنهاد روش های عاقلانه و صحیح، واقع گرایانه و عمل پذیر در جهت تحقق اهداف فعالیت های فرهنگ حق شهروندی مردم آن جامعه، نقشه ی مناسبی منتج به هدف، برای پیمودن، هموار، سهل و این مسیر زیبا ارائه دهند و با آسیب شناسی های دقیق آنچه را که اهداف مقدس این فعالیت ها را دچار کژی و روش های برگزیده شده را دچار آسیب می نماید، متذکر شوند.

این پژوهش با محوریت قرار دادن مضمون " فرهنگ و حقوق شهروندی ایران" جایگاه این مساله را در دولت و مردم و نقش آنها در رسیدن به مقصد بررسی کرده و بعد از تبیین و عرضه نکات تحسین رانگیز آن ها آسیب ها، نقص ها و کمبود های آنان را با توجه به زمینه و استعداد موجود برشمارد تا با ارائه راهکارها و پیشنهاداتی منطقی در حد توان به رفع معضات و پشتیبانی عملی این پدیده اجتماعی نوظهور بپردازد.

فصل آخر این نوشتار به «مهارت های بهبود فرهنگ و روابط شهروندی» پرداخته است. نوشتن این فصل کاملاً ضروری و مرتبط با فصول پیش از آن است. تازمانی که عملاً فرهنگ و روابط شهروندی، بهبود نیابد، شعار دادن بی فایده است.

از باب رعایت اخلاق و ادب لازم است ذکر کنم که جرقه ی و اساس فکر این تالیف در دوره ی لیسانس، در هنگام حضور در کلاس درس دو تن از

استاد دانشمندم، زده شد. در محضر جناب آقای دکتر باقر انصاری (دانشیار دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی)، برای نخستین بار این واژه به گوش من خورد. ایشان به نحو مفیدی حقوق شهروندی را در کلاس توضیح دادند. مطالعات و تلاش های ایشان در این راستا ستودنی است. کتاب بسیار نمد «حقوق حریم خصوصی» نمونه ای از تلاش های مفید ایشان در این حوزه است. در هنگام پاس کردن درس «حقوق بین الملل عمومی» در محضر جناب آقای دکتر محسن عبداللهی (دانشیار گروه حقوق بین الملل دانشگاه شهید بهشتی)، مطالب بسیار زیادی در این باب آموختم. کتاب بسیار مفید «سرکوب و روبرو شدن حقوق بین الملل معاصر»، سابقه ی مدیریت گروه صلح «کرسی حقوق بشر صلح: دموکراسی یونسکو» در ایران، نمونه ای از تلاش های بی وقفه ی ایشان در این حوزه است.

در پایان بر خود لازم می دانم که راه های همکاری ها مفید جناب آقای دکتر سید طه مرقاتی خویی (استاد بزرگوار و عضو هیات علمی دانشگاه تهران)، و جناب آقای امیر الله قاسمی (ادیب، مولف، مدرس و رهیخته ی دانشگاه و مدیر محترم انتشارات سام آرام)، که حقیقتاً زحمان فراوانی در چاپ این کتاب کشیدند، سپاسگزاری می کنم.

روح الهی (سپهر)